

LUTY 2025

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet Łódzki

MONITOR ASEAN

LUTY 2025

WIETNAM PODNIÓSŁ RANGĘ STOSUNKÓW Z NOWĄ ZELANDIĄ

Podczas wizyty premiera Nowej Zelandii w Hanoi doszło do podniesienia rangi stosunków dwustronnych do kompleksowego strategicznego partnerstwa. W kontekście Wietnamu warto również zaznaczyć zaakceptowanie przez parlament planu budowy linii kolejowej do Chin o wartości ponad 8 mld USD, która zostanie częściowo sfinansowana dzięki chińskim pożyczkom. Pierwsze decyzje administracji Donalda Trumpa spotkały się z niepokojem Wietnamu i Tajlandii w kontekście widma nałożenia nowych taryf celnych, które zmniejszą amerykański deficyt handlowy. Z kolei Malezja i Indonezja zgłosiły swój sprzeciw wobec planów prezydenta USA wobec Strefy Gazy.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

3 lutego: Filipiny ogłosiły stan wyjątkowy w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego z uwagi na wysokie ceny ryżu. Minister rolnictwa Francisco Tiu Laurel Jr poinformował o wprowadzeniu stanu wyjątkowego w celu uwolnienia rezerw rządowych, które mają się przyczynić do obniżenia detalicznej ceny ryżu. Liberalizacja importu oraz obniżenie taryf tylko w ograniczonym stopniu przyczyniły się do obniżki cen dla zwykłych konsumentów. Dlatego Narodowy Urząd ds. Żywności udostępni połowę z 300 tys. ton ryżu w ciągu najbliższych sześciu miesięcy, aby zagwarantować stabilne dostawy. Wzrost cen ryżu osiągnął w marcu ubiegłego roku 24,4%, najwyższy poziom od 15 lat, jednak w grudniu spadł do 0,8%, przyczyniając się do utrzymania inflacji w 2024 r. w przedziale docelowym 2-4%.

4 lutego: Tajlandia zapowiedziała ograniczenie dostaw prądu do obszarów przygranicznych z Birmą w ramach walki z zorganizowaną przestępczością. Rząd w Bangkoku zmagają się z coraz większymi problemami w związku z działalnością grup przestępczych specjalizujących się w oszustwach telekomunikacyjnych i handlu ludźmi. Porwania przekładają się na spadek liczby turystów, co jest szczególnie widoczne na przykładzie Chin, po tym jak porwany został chiński aktor Wang Xing. Mimo tego, że policja uwolniła go z rąk porywaczy, to odnotowano wyraźny spadek zainteresowania chińskich turystów Tajlandią.

5 lutego: filipińska Izba Reprezentantów poparła wniosek o impeachment

wiceprezydent Sary Duterte. 215 z 306 członków Izby Reprezentantów wyraziło swoje poparcie dla wszczęcia procedury impeachmentu wobec Sary Duterte oskarżanej o szereg wykroczeń, w tym naruszenie konstytucji, zdradę zaufania publicznego, przekupstwo i korupcję oraz inne poważne przestępstwa. Wiceprezydent zarzuca się między innymi niewłaściwe wykorzystanie środków państwowych w latach 2022-2023 w wysokości ponad 10,5 mln USD pochodzących z jej biura oraz ministerstwa edukacji. Po przyjęciu wniosku przez Izbę Reprezentantów sprawa trafiła do Senatu, gdzie wystarczy zgoda 2/3 z 24 senatorów, aby pozbawić Sarę Duterte stanowiska wiceprezydent Filipin. W związku z majowymi wyborami śródkresowymi Senat udał się na kilkumiesięczną przerwę trwającą do drugiego czerwca. Marszałek Senatu Chiz Escudero nie wykluczył możliwości rozpatrzenia sprawy impeachmentu w trakcie przerwy, ale połowa składu tej izby (włącznie z sześcioma urzędującymi senatorami ubiegającymi się o reelekcję) zostanie wymieniona w ramach wyborów. Wynik wyborów może mieć znaczący wpływ na decyzję w sprawie Sary Duterte, a co za tym idzie moment rozpoczęcia obrad w tej sprawie będzie miał fundamentalne znaczenie. Warto podkreślić, że obecna wiceprezydent jest jedną z czterech osób sprawujących wysokie stanowisko państwowe, wobec których wszczęto procedurę impeachmentu od 1986 r.

5 lutego: Malezja podtrzymuje swoje stanowisko w sprawie niepodległości

Palestyny oraz wsparcia odbudowy Strefy Gazy. Premier Anwar Ibrahim podkreślił poparcie malezyjskiego rządu w sprawie wolności Palestyny, a także wezwał pozostałe państwa muzułmańskie do przyjęcia podobnego stanowiska. Premier Malezji powtórzył również zapewnienia w sprawie wcześniejszych deklaracji odnośnie udziału w procesie odbudowy Strefy Gazy. Malezja zobowiązała się do budowy szkoły, szpitala oraz meczetu na obszarze zniszczonym w wyniku walk pomiędzy Izraelem a Hamasem.

6 lutego: prezydent Filipin ogłosił wycofanie się z procedury impeachmentu

w sprawie Sary Duterte. Podczas konferencji prasowej Ferdinand Marcos Jr potwierdził, że rozmawiał na temat impeachmentu z przewodniczącym Izby Reprezentantów oraz marszałkiem Senatu, ale zaprzeczył swojemu bezpośredniemu udziałowi w sprawie. Prezydent ujawnił jednocześnie, że doradził swojemu synowi Sandro Marcosowi, aby poparł wszczęcie procedury impeachmentu jako członek Izby Reprezentantów w ramach swoich konstytucyjnych obowiązków.

6 lutego: Birma odczuwa skutki wstrzymania przez Tajlandię dostaw prądu do przygranicznych regionów.

Wicepremier i minister spraw wewnętrznych Tajlandii Anutin Charnvirakul poinformował o odcięciu obszarów przygranicznych od dostaw prądu, Internetu oraz paliwa w ramach walki z

zorganizowanymi grupami przestępczymi zajmującymi się oszustwami telekomunikacyjnymi i porwaniami. Skutki decyzji rządu Tajlandii w największym stopniu odczuły takie miasta jak Myawadi, Tachileik oraz Phaya Thonsu. Restrykcje dotknęły jednak również zwykłych mieszkańców Birmy. Poważne problemy z funkcjonowaniem odnotowały lokalne przedsiębiorstwa i szpitale, a w wyniku braku dostaw paliwa wiele stacji benzynowych wstrzymało swoją działalność.

7 lutego: wiceprezydent Filipin przygotowuje się do impeachmentu od 2024 r. Sara Duterte poinformowała, że nie zapoznała się z dokumentacją przygotowaną przez Izbę Reprezentantów w sprawie jej impeachmentu, ale podkreśliła, iż przygotowuje się do rozprawy w Senacie od ubiegłego roku. Wiceprezydent zaprzecza wszelkim doniesieniom, jakoby dopuściła się jakichkolwiek nieprawidłowości. Nie wykluczyła również, że jej ojciec Rodrigo Duterte będzie członkiem zespołu jej obrońców.

9 lutego: Filipiny są blisko finalizacji umowy regulującej warunki przebywania żołnierzy (visiting forces agreements, VFA) z Kanadą. Ambasador Kanady na Filipinach David Hartman poinformował, że przedstawiciele obu państw są w ostatnim etapie negocjacji umowy zacieśniającej współpracę dwustronną z zakresu bezpieczeństwa. Do podpisania umowy ma dojść przed końcem 2025 r. Filipiny posiadają tego rodzaju umowę ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią, a także są w trakcie negocjacji analogicznych porozumień z Francją oraz Nową Zelandią.

10 lutego: Filipiny zamierzają zakończyć negocjacje w sprawie porozumienia o współpracy z zakresu bezpieczeństwa z Nową Zelandią w ciągu roku. Minister obrony Filipin Gilberto Teodoro Jr poinformował, że oba państwa planują podpisanie umowy regulującej warunki przebywania żołnierzy (status of visiting forces agreement, SOVFA), będącej odpowiednikiem VFA podpisanej z USA oraz RAA zawartej z Japonią, na początku przyszłego roku. Warto zaznaczyć, że na 2026 r. przypada 60. Rocznica nawiązania oficjalnych stosunków dyplomatycznych. Oficjalne negocjacje w sprawie porozumienia rozpoczęły się 23 stycznia bieżącego roku w Manili.

10 lutego: filipiński Senat rozpocznie proces w sprawie impeachmentu wiceprezydent w lipcu bieżącego roku. Marszałek Senatu Francis Escudero poinformował, że nie zwoła sesji specjalnej w trakcie przerwy w obradach Senatu z uwagi na wybory śródkresowe. W związku z tym Senat zajmie się rozpatrywaniem procedury impeachmentu Sary Duterte w drugiej połowie lipca, po ogłoszeniu przez prezydenta Ferdinanda Marcosa orędzia o stanie państwa, które zaplanowano na 21 lipca bieżącego roku.

11 lutego: prezydent Turcji złożył oficjalną wizytę w Malezji. Podczas pobytu w Malezji Recep Tayyip Erdogan spotkał się z premierem Anwarem Ibrahimem. Liderzy obu państw byli świadkami podpisania 11 umów dotyczących współpracy z zakresu transformacji energetycznej, zarządzania katastrofami i sytuacjami nadzwyczajnymi, współpracy pomiędzy akademiami dyplomatycznymi, wdrożenia wspólnego komitetu do spraw zamówień sprzętu obronnego, współpracy w dziedzinie systemów komunikacyjnych, współpracy z zakresu rozwijania i wdrażania inteligentnych systemów technologicznych w miastach, współpracy w obrębie ochrony konsumentów i nadzoru rynku. Na szczególną uwagę zasługuje jednak zawarcie protokołu ustaleń w sprawie zakupu przez Malezję wielozadaniowego statku dla Malezyjskiej Agencji ds. Nadzoru Morskiego (Malaysian Maritime Enforcement Agency, MMEA), co świadczy o odrzuceniu projektu niemieckiej stoczni Fassmer.

12 lutego: Filipiny zamierzają kupić kolejne systemy rakietowe BrahMos oraz co najmniej dwie łodzie podwodne. Dowódca filipińskich sił zbrojnych generał Romeo Brawner Jr poinformował o chęci zakupu nowego sprzętu w ramach programu modernizacji sił zbrojnych Re-Horizon 3 zaakceptowanego przez prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. w lutym 2024 r., na który ma być przeznaczone 35 mld USD w ciągu dziesięciu lat. W 2025 r. mają być zakupione kolejne systemy rakietowe BrahMos, które po raz pierwszy zakupiono w 2022 r. za kwotę 375 mln USD. W celu wzmocnienia zdolności obronnych Filipin siły zbrojne mają pozyskać również dwie łodzie podwodne (na ten cel przewidziano 1,38-1,89 mld USD) oraz co najmniej 40 nowych myśliwców. Warto dodać, że generał Brawner potwierdził rozmowy z Koreą Południową, aby dołączyła do minilateralnego formatu współpracy z zakresu bezpieczeństwa SQUAD, do którego oprócz Filipin należą Stany Zjednoczone, Japonia i Australia.

12 lutego: Japonia wsparła finansowo Filipiny w celu utworzenia radiowej sieci dostępowej (Open Radio Access Network). Japoński ambasador na Filipinach Endo Kazuya oraz minister spraw zagranicznych Filipin Enrique Manalo wzięli udział w uroczystości przekazania Uniwersytetowi Filipin grantu w wysokości 2,88 mln USD na rozwój Open RAN za pośrednictwem japońskiego programu rządowego na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego. Rozwiązanie Open RAN pomoże w szybszym rozwoju otwartego dostępu do 5G na Filipinach, ponieważ wykorzystuje ustandaryzowany sprzęt i oprogramowanie. Wsparcie finansowe jest rezultatem postanowień zawartych w trakcie pierwszego w historii trójstronnego szczytu liderów Filipin, Stanów Zjednoczonych i Japonii z kwietnia 2024 r.

12 lutego: ponad 250 osób uratowanych z centrów oszustw internetowych i telekomunikacyjnych w Birmie przetransportowano do Tajlandii. Przedstawiciel tajski sił zbrojnych poinformował o uratowaniu 261 osób

przetrzymany w ośrodku zajmującym się oszustwami w wiosce Kyauk Khet niedaleko tajsko-birmańskiej granicy. Wszystko wskazuje na to, że ośrodek był zarządzany przez obywateli Chin, ale pracowali w nim przedstawiciele różnych państw.

14 lutego: premier Malezji zapowiedział liberalizację prawa regulującego organizację protestów. W odpowiedzi na kontrowersje wokół protestu przeciwko korupcji w rządzie (People Against Corruption) z 25 stycznia bieżącego roku, premier Anwar Ibrahim zapowiedział usunięcie sekcji 11 z ustawy o pokojowych zgromadzeniach z 2012 r. Zmiany będą polegały na zniesieniu obowiązku uzyskiwania zgody właścicieli miejsc zgromadzeń. Ponadto policja będzie musiała być poinformowana o proteście przez jego organizatorów z pięciodniowym wyprzedzeniem. Liberalizacja prawa jest odpowiedzią na krytykę ze strony organizacji broniących praw obywatelskich, których zdaniem policja nadużywała sekcji 11 do ograniczania wolności zgromadzeń oraz wyrażania poglądów. Na tej podstawie wszczęto postępowania wobec 10 uczestników styczniowego wiecu, ale premier Malezji podjął decyzję o ich wstrzymaniu.

15 lutego: prezydent Filipin skrytykował politykę swojego poprzednika. Ferdinand Marcos Jr zaangażował się w kampanię przed nadchodzącymi wyborami śródkresowymi. Podczas wiecu w Mindanao krytycznie odniósł się do polityki prowadzonej przez administrację Rodrigo Duterte, który otwarcie mówił, że Filipiny powinny być jedną z prowincji Chin. Choć obecny prezydent nie wymienił swojego poprzednika z nazwiska to wyraźnie podkreślił, że prowadzona przez niego prochińska polityka była niezgodna z interesami państwa. Do tej pory polityka zagraniczna oraz stosunki z Chinami rzadko były głównymi tematami w trakcie wyborów. Według analityków przyjęcie tego rodzaju strategii może przyczynić się do zwiększenia poparcia dla kandydatów związanych z obozem politycznym Ferdinanda Marcosa Jr. z uwagi na silne antychińskie nastroje na Filipinach.

18 lutego: lider singapurskiej opozycji został skazany za składanie fałszywych zeznań. Lider Partii Robotniczej Pritam Singh został skazany za dwa przypadki składania fałszywych zeznań pod przysięgą przed komisją parlamentarną za co został ukarany grzywną w wysokości 5231 USD (7 tys. SGD). Pritam Singh wciąż pozostanie parlamentarzystą i będzie mógł startować w tegorocznych wyborach, ponieważ grzywna za składanie fałszywych zeznań nie przekroczyła kwoty 10 tys. SGD. Taki limit został zapisany w konstytucji, a jego przekroczenie wiąże się z utratą mandatu posła oraz wykluczeniem z możliwości pełnienia funkcji publicznych przez okres pięciu lat. Wyrok skazujący może jednak zaszkodzić wizerunkowi Partii Robotniczej oraz wpłynąć na podział głosów pomiędzy opozycyjnymi partiami przy okazji nadchodzących wyborów.

18 lutego: funkcjonariusz filipińskiej policji złożył skargę przeciwko byłemu prezydentowi. Generał major Nicolas Torre III złożył skargę karną Rodrigo Duterte dotyczącą podżegania do buntu i niezgodnych z prawem wypowiedzi, zgodnie z przepisami kodeksu karnego Filipin. Skarga została wniesiona w związku z przemówieniem byłego prezydenta wygłoszonego podczas wiecu wyborczego jego partii PDP-Laban, podczas którego żartobliwie sugerował zabicie 15 senatorów w celu stworzenia wakatów dla własnych kandydatów. Wypowiedzi te wywołały kontrowersje, zwłaszcza w kontekście jego wcześniejszych działań związanych z brutalną kampanią antynarkotykową. Obrońca Salvador Panelo, określił zarzuty jako bezzasadne, argumentując, że był prezydent jedynie żartował. Jednak według generała majora tego rodzaju komentarze mogą być niebezpieczne z uwagi na ich wpływ na zwolenników oraz napięte relacje pomiędzy rywalizującymi obozami politycznymi, na czele których stoi Rodrigo Duterte oraz Ferdinand Marcos Jr.

19 lutego: premier Malezji spotkał się z byłym premierem Tajlandii oraz sułtanem Brunei w sprawie omówienia kluczowych wyzwań dla ASEAN. Anwar Ibrahim spotkał się z Thaksinem Shinawatrą oraz Hassanalem Bolkiahem w ramach nieformalnej grupy doradczej w celu omówienia potencjalnych działań mających na celu stabilizację sytuacji wewnętrznej w Birmie oraz obniżenie napięć na Morzu Południowochińskim. Anwar Ibrahim chce wykorzystać tegoroczne przewodnictwo Malezji w ASEAN do osiągnięcia wymiernych postępów w obu kwestiach.

20 lutego: według najnowszego sondażu większość Filipińczyków bardziej popiera administrację Ferdinanda Marcosa Jr. od poprzedniej administracji Rodrigo Duterte. Zgodnie z badaniami opinii publicznej przeprowadzonymi przez OCTA Research 36% badanych popiera obecną administrację, natomiast jedynie 18% wyraziło poparcie dla administracji Rodrigo Duterte. Według analityków głównym powodem większej popularności Ferdinanda Marcosa Jr. jest prochińska polityka prowadzona przez jego poprzednika.

21 lutego: filipińskie siły zbrojne przeprowadziły ćwiczenia z francuską marynarką wojenną w ramach wielostronnej działalności kooperacyjnej w obszarze morskim (Multilateral Maritime Cooperative Activity, MMCA). W inicjatywie wzięły udział dwa statki filipińskiej marynarki wojennej BRP Jose Rizal (FF150) oraz BRP Gregorio del Pilar (PS15), a także trzy myśliwce FA50 i samolot patrolowy C90 z filipińskich sił powietrznych. Z kolei po stronie francuskiej zaangażowano lotniskowiec Charles De Gaulle (R91), a także okręty Provence (D652), Jacques Chevallier (A725), Forbin (D620), Alsace (D656). Ćwiczenia obejmowały zadania sprawdzające zdolności z zakresu łączności i komunikacji, wykonywania manewrów, a także operacje zwalczania okrętów podwodnych oraz szkolenie bojowe pilotów samolotów.

24 lutego: Filipiny i Japonia dążą do dalszego pogłębienia współpracy z zakresu bezpieczeństwa. Minister obrony Filipin Gilberto Teodoro spotkał się w Manili ze swoim japońskim odpowiednikiem Gen Nakatanim. Przedstawiciele obu państw zgodzili się pogłębić współpracę w zakresie wymiany wojskowej, strategicznego dialogu na wysokim szczeblu między siłami zbrojnymi i pogłębiania wymiany informacjami wywiadowczymi. Oprócz tego Gen Nakatani odwiedził filipińskie bazy wojskowe na północy kraju, w tym bazę marynarki wojennej, w której znajduje się system radarowy do monitorowania wybrzeża, przekazany przez Japonię w 2023 r.

24 lutego: rosyjska delegacja pod przewodnictwem ministra rozwoju gospodarczego złożyła wizytę w Birmie. Podczas wizyty Maxim Reshetnikov spotkał się z liderem junty Min Aung Hlaingiem, z którym omówił możliwości wsparcia birmańskiego rządu w walce z kryzysem energetycznym oraz zwiększenia rosyjskich inwestycji w specjalnej strefie ekonomicznej Dawei. Min Aung Hlaing przedstawił możliwości inwestycyjne dla Rosji w sektorach związanych z produkcją energii elektrycznej, nawozów oraz produktów petrochemicznych. Przedstawiciele obu państw omówili również plany związane z rozwojem projektów hydroenergetycznych, wiatrowych, solarnych i geotermalnych. Rezultatem wizyty było podpisanie dziewięciu umów dotyczących infrastruktury gospodarczej, bankowości, edukacji, telekomunikacji, technologii i pomocy humanitarnej. Dodatkowo jedna z umów dotyczyła planów budowy portu i rafinerii w specjalnej strefie ekonomicznej w Birmie.

25 lutego: sekretarz Rady Bezpieczeństwa Rosji złożył wizytę w Indonezji. Siergiej Szojgu spotkał się z indonezyjskim ministrem obrony Sjafrim Sjamsoeddinem, z którym omówił zagadnienia dotyczące zacieśnienia współpracy w obszarze bezpieczeństwa, a także zaangażowanie Rosji w Azji Południowo-Wschodniej. Rosyjski sekretarz spotkał się również z prezydentem Prabowo Subianto.

26 lutego: Wietnam podniósł status stosunków dwustronnych z Nową Zelandią do kompleksowego strategicznego partnerstwa. Podczas wizyty w Hanoi premier Christopher Luxon spotkał się ze swoim wietnamskim odpowiednikiem Minh Chínhem. Przedstawiciele obu państw podjęli decyzję o podniesieniu rangi stosunków dyplomatycznych, dzięki czemu Nowa Zelandia stała się dziesiątym państwem, z którym Wietnam posiada kompleksowe strategiczne partnerstwo. W ramach nowego partnerstwa obie strony zamierzają pogłębić współpracę w pięciu kluczowych obszarach: politycznym, bezpieczeństwie, gospodarczym, technologicznym oraz zmian klimatycznych. Wietnam i Nowa Zelandia zobowiązały się również do bliskiej koordynacji działań w formatach wielostronnych, takich jak ONZ oraz ASEAN. Warto przy tym zaznaczyć, iż Wietnam jest obecnie koordynatorem stosunków ASEAN-Nowa

Zelandia. W kontekście bezpieczeństwa morskiego zwrócono uwagę na konieczność utrzymania stabilności na Morzu Południowochińskim oraz potrzebę pokojowego rozwiązania sporów zgodnie z prawem międzynarodowym (UNCLOS).

27 lutego: Siergiej Szojgu spotkał się z premierem Malezji. Sekretarz Rady Bezpieczeństwa Rosji omówił z Anwarem Ibrahimem kwestie dotyczące dwustronnej współpracy z zakresu obronności i bezpieczeństwa. Premier Malezji poinformował, że rozmowa dotyczyła również współpracy w takich obszarach jak bankowość, nauka i technologia, cyberbezpieczeństwo, oraz szkolenia wojskowe.

28 lutego: opozycyjna partia w Tajlandii złożyła wniosek o wotum nieufności wobec premier. Partia Ludowa przedstawiła wniosek o wotum nieufności wobec Paetongtarn Shinawatry, arzucając jej brak kompetencji, niewystarczające umiejętności przywódcze oraz nadmierny wpływ jej ojca, Thaksina Shinawatry, na zarządzanie państwem. Lider opozycji, Natthaphong Ruengpanyawut, oskarżył premier o brak samodzielności w podejmowaniu decyzji i pozwolenie swojemu ojcu na ingerencję w sprawy rządowe. Początkowo partia zamierzała uwzględnić we wniosku również dziesięciu ministrów, ale po wycieku tych informacji do mediów ograniczyła się jedynie do szefowej rządu. Zgodnie z artykułem 151 konstytucji Tajlandii, wotum nieufności może zostać wniesione przez co najmniej jedną piątą członków Izby Reprezentantów. Jednak jego przegłosowanie wymaga większości, co jest mało prawdopodobne, ponieważ rządząca koalicja z partią Pheu Thai (Dla Tajów) na czele posiada 322 mandaty w 500-osobowej Izbie Reprezentantów. Kluczowym elementem debaty jest kwestia wpływu Thaksina Shinawatry, który po powrocie z 15-letniej emigracji stał się faktycznym liderem Pheu Thai. Jego powrót został uznany za wynik politycznego porozumienia z konserwatywnymi i nacjonalistycznymi ugrupowaniami, co budzi niezadowolenie Partii Ludowej. Choć wotum nieufności raczej nie zostanie przyjęte, debata pozwoli opozycji na wzmocnienie swojej pozycji przed następnymi wyborami.

KOMENTARZ

W obliczu rosnących napięć na Morzu Południowochińskim Filipiny intensyfikują współpracę obronną z kluczowymi partnerami, takimi jak Kanada i Nowa Zelandia. Planowane porozumienia obronne, w tym umowy o statusie sił zbrojnych (VFA/SOVFA), mają umożliwić bardziej

zaawansowane ćwiczenia wojskowe oraz pogłębienie kooperacji militarnej.

Zacieśnienie współpracy wojskowej Filipin z Kanadą i Nową Zelandią wpisuje się w kompleksową strategię rządu w Manili, zmierzającą do budowania rozbudowanej sieci sojuszy. Dotychczas Filipiny podpisały podobne umowy ze Stanami Zjednoczonymi (1991), Australią (2007) oraz Japonią (2024), co wskazuje na rosnącą potrzebę wzmocnienia strategicznej pozycji wobec rosnących wpływów Chin w regionie.

Z punktu widzenia strategicznego, porozumienia te pozwalają na ujednolicenie procedur wojskowych oraz usunięcie biurokratycznych barier dotyczących obecności sił zbrojnych na terytorium partnerskich państw. W praktyce oznacza to zwiększoną zdolność Filipin do organizacji łączonych manewrów wojskowych oraz wymiany technologicznej z Kanadą i Nową Zelandią, co w długoterminowej perspektywie może poprawić zdolności operacyjne filipińskich sił zbrojnych.

Podstawowym czynnikiem determinującym zawarcie VFA/SOVFA jest wspólna obawa przed ekspansywną polityką Chin w regionie. Filipiny od lat zmagają się z naruszeniami swojej wyłącznej strefy ekonomicznej na Morzu Południowochińskim przez chińską marynarkę wojenną, straż przybrzeżną oraz milicję morską. Te agresywne działania, obejmujące taranowanie statków, używanie armatek wodnych, a także broni sonicznej wobec filipińskich jednostek, stanowią zagrożenie dla suwerenności i bezpieczeństwa Filipin.

Również Nowa Zelandia, tradycyjnie utrzymująca dobre stosunki z Pekinem, zaczęła wykazywać coraz bardziej krytyczne stanowisko wobec działań Chin. Zmiana ta jest rezultatem rosnącej obecności Chin na Pacyfiku oraz obaw związanych z wpływami Pekinu w państwach wyspiarskich tego regionu. Z kolei Kanada, mająca długoletnie doświadczenie w operacjach wielonarodowych, jest otwarta na współpracę z Filipinami w ramach szerszej strategii wspierania porządku międzynarodowego opartego na prawie międzynarodowym.

Inicjatywa ta wpisuje się w szerszy proces wzmacniania współpracy obronnej między państwami, które dzielą obawy dotyczące polityki Chin w regionie. Warto jednak zauważyć, że podejmowane działania mogą sprowokować Pekin do podjęcia bardziej zdecydowanych kroków, co z kolei może przyczynić się do kontynuacji eskalacji napięć.

Jednocześnie, dążenie Filipin do dywersyfikacji sojuszy stanowi pragmatyczne podejście w kontekście coraz mniej przewidywalnej polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. W przypadku zmiany priorytetów Waszyngtonu, Manila unika nadmiernej zależności od jednego partnera, co zapewnia jej większą elastyczność strategiczną.

Filipiny, poprzez rozwijanie nowych porozumień obronnych z Kanadą i Nową Zelandią, wzmacniają swoją pozycję w regionie Indo-Pacyfiku. Inicjatywa ta wynika z rosnącego zagrożenia ze strony Chin i ma na celu wzmocnienie zdolności obronnych oraz zwiększenie współpracy wojskowej z partnerami o podobnych interesach. Mimo możliwych konsekwencji w postaci zaostrzenia napięć w stosunkach z Pekinem, zacieśnienie relacji z Kanadą i Nową Zelandią może zapewnić Filipinom lepszą pozycję negocjacyjną i strategiczną w przyszłości.

II.STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

3 lutego: statki chińskiej straży przybrzeżnej zostały wykryte wyjątkowo blisko wybrzeży Filipin. Dwa statki chińskiej straży przybrzeżnej o numerach 3301 oraz 3104 zostały wykryte w odległości 34 mil morskich od wybrzeża prowincji Pangasinan. Filipińska straż wybrzeżna wysłała w ten obszar swoje dwa statki BRP Cabra i BRP Bagacay, aby nie dopuścić do normalizacji obecności chińskich statków w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin.

6 lutego: premier Tajlandii z wizytą w Chinach. Paetongtarn Shinawatra złożyła swoją pierwszą oficjalną wizytę w Chinach na stanowisku premiera Tajlandii w ramach obchodów 50. rocznicy nawiązania oficjalnych stosunków dyplomatycznych. Podczas pobytu w Pekinie premier spotkała się z przewodniczącym Xi Jinpingiem, z którym omówiła kluczowe zagadnienia dotyczące współpracy dwustronnej. Liderzy obu państw byli również świadkami podpisania 13 porozumień o współpracy, obejmujących inwestycje, współpracę celną, naukową i technologiczną, medialną oraz planowanie budowy kolejnych odcinków kolei dużych prędkości. Xi Jinping zwrócił uwagę na priorytetowe znaczenia ukończenia budowy linii szybkiej kolej w Tajlandii, która będzie stanowiła połączenie z chińską prowincją Yunnan przez terytorium Laosu. Przewodniczący ChRL wskazał także na konieczność zacieśnienia współpracy z zakresu gospodarki cyfrowej oraz rozwoju pojazdów elektrycznych. Z kolei premier Shinawatra zapewniła o przedsięwzięciu przez rząd w Bangkoku wszelkich możliwych środków na rzecz walki z przestępczością internetową i telekomunikacyjną w celu zagwarantowania bezpieczeństwa wszystkim zagranicznym turystom. Gwarancje bezpieczeństwa miały rozwiać obawy obywateli Chin związane z podróżowaniem do Tajlandii, po tym jak aktor chińskiego pochodzenia (Wang Xing) został porwany przez jedną z grup przestępczych działających w pobliżu granicy pomiędzy Tajlandią i Birmą. Mimo tego, że aktor został uratowany przez tajskie służby to duża grupa Chińczyków zrezygnowała z planowanych wizyt w Tajlandii.

7 lutego: Chiny i Brunei zobowiązały się do współpracy w zakresie poszukiwań ropy naftowej i gazu na Morzu Południowochińskim.

W ramach trzydniowej wizyty w Chinach, sułtan Brunei Hassanal Bolkiah spotkał się z przewodniczącym Xi Jinpingiem. We wspólnym oświadczeniu wydanym po spotkaniu znalazła się deklaracja o współpracy handlowej w zakresie morskich zasobów gazu i ropy naftowej. Obie strony zgodziły się również na współpracę z zakresu rozwoju wydobycia zasobów naturalnych na Morzu Południowochińskim na „wzajemnie uzgodnionych obszarach”. W oświadczeniu nie doprecyzowano jednak jakich konkretnie obszarów dotyczy porozumienie. Chiny oraz Brunei posiadają sporne roszczenia na Morzu Południowochińskim w pobliżu rafy Louisa w archipelagu Spratly. Warto zauważyć, że w oświadczeniu użyto neutralnych sformułowań (np. „wzajemnie uzgodnione obszary”), podczas gdy zazwyczaj jest mowa o nakładających się roszczenia lub spornych obszarach. Na tej podstawie należy wnioskować, że żadne ze stron nie chce eskalować napięć w tej sprawie. Niemniej jednak w oświadczeniu oba państwa zgodziły się na współpracę w ramach prawa międzynarodowego – w tym UNCLOS – co należy rozpatrywać jako retoryczne zwycięstwo Brunei, albowiem chińskie roszczenia na Morzu Południowochińskim są niezgodne z UNCLOS o czym świadczy wyrok trybunału arbitrażowego z 2016 r.

12 lutego: chińskie siły zbrojne przeprowadziły rutynowy patrol na Morzu Południowochińskim.

Według informacji udostępnionych na mediach społecznościowych przez Dowództwo Południowego Teatru Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej siły zbrojne utrzymują wysoki poziom gotowości, w ramach której przeprowadzono rutynowy patrol w odpowiedzi na działania Filipin, podważające pokój i stabilność na Morzu Południowochińskim. Działania Chin były najprawdopodobniej reakcją na przeprowadzone ćwiczenia w ramach wielostronnej działalności kooperacyjnej w obszarze morskim (Multilateral Maritime Cooperative Activity, MMCA) przez Filipiny, Stany Zjednoczone i Kanadę.

13 lutego: Wietnam planuje zaciągnąć pożyczki w Chinach w celu sfinansowania budowy linii kolejowej.

Minister transportu Nguyen Hong Minh poinformował o zwróceniu się do Chin w sprawie wsparcia finansowego i technologicznego na rzecz modernizacji systemu kolejowego w kraju. Jednym z głównych projektów ma być linia kolejowa o długości 391 km przebiegająca od przygranicznego miasta Lao Cai przez Hanoi aż do Haiphong, w którym znajduje się największy port morski w północnym Wietnamie. Koszt budowy połączenia kolejowego wyniesie około 8,3 mld USD, a rozpoczęcie budowy jest zaplanowane na bieżący rok. Według wstępnych prognoz linia kolejowa powinna rozpocząć swoje funkcjonowanie do 2030 r.

15 lutego: Tajlandia deportowała 10 obywateli Chin powiązanych z porwaniem chińskiego aktora. Grupa osób podejrzewanych o członkostwo w grupie przestępczej prowadzącej centrum cyberprzestępstw na obszarze przygranicznym pomiędzy Tajlandią i Birmą została deportowana do Chin. Według wstępnych ustaleń zatrzymani mogli brać udział w porwaniu chińskiego aktora Wang Xinga, który został ostatecznie uratowany przez tajskie służby.

17 lutego: była wiceminister spraw zagranicznych ChRL określiła okupację spornych obszarów na Morzu Południowochińskim „czerwoną linią”. Podczas monachijskiej konferencji bezpieczeństwa Fu Ying wyraźnie podkreśliła, że rząd w Pekinie nie zgodzi się na okupację przez Filipiny płyczn Second Thomas oraz Sabina, które są przedmiotem dużych napięć między państwami na przestrzeni ostatnich dwóch lat. Warto zaznaczyć, iż oba obiekty geograficzne znajdują się w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin. Według Fu Ying, która była również chińskim ambasadorem na Filipinach w latach 1998-2000, żadna ze stron sporu nie powinna przejmować kontroli nad nowymi obiektami na Morzu Południowochińskim.

18 lutego: Chiny wysłały dwa kolejne okręty wojennej do bazy marynarki Ream w Kambodży. Zgodnie z najnowszymi zdjęciami satelitarnymi wykonanymi przez firmę Planet Labs obok dwóch chińskich korwet Aba i Tianmen przebywających w porcie bazy Ream od ubiegłego roku pojawiły się dwa nowe statki chińskiej marynarki wojennej. Na podstawie ich rozmiarów można podejrzewać, że są to korwety rakietowe typu 056. Wszystko wskazuje na to, iż dwie korwety, które w ostatnim czasie zawinęły do portu zostaną przekazane kambodżańskiej marynarce wojennej w ramach darowizny. Chińska marynarka wojenna dysponuje łącznie 49 statkami tego typu z czego 20 z nich jest częścią Floty Morza Południowego odpowiedzialnej za obszar Morza Południowochińskiego.

18 lutego: Filipiny oskarżyły załogę chińskiego helikoptera o wykonywanie niebezpiecznych manewrów w pobliżu samolotu patrolowego w przestrzeni powietrznej nad Morzem Południowochińskim. Rzecznik filipińskiej straży przybrzeżnej Jay Tarriela poinformował, że helikopter chińskiej marynarki wojennej o numerze 68 wykonał niebezpieczne manewry w pobliżu samolotu patrolowego Biura Rybołówstwa i Zasobów Wodnych (Bureau of Fisheries and Aquatic Resources, BFAR) przelatującego nad płyczną Scarborough. Według rzecznika był to kolejny przykład rażącego pogwałcenia prawa międzynarodowego, a także zagrożenia bezpieczeństwa załogi samolotu, w skład której wchodził funkcjonariusze straży przybrzeżnej, BFAR oraz fotoreporterzy.

19 lutego: parlament Wietnamu zatwierdził budowę linii kolejowej do Chin. 95% parlamentarzystów zaakceptowało projekt budowy linii kolejowej o

długości 390 km, łączącej Haiphong z Lao Cai, położonym przy granicy z chińską prowincją Yunnan. Projekt o wartości 8 mld USD będzie częściowo sfinansowany dzięki chińskim pożyczkom. Studium wykonalności ma zostać przeprowadzone jeszcze w 2025 r., natomiast linia kolejowa ma być oddana do użytku w 2030 r. W planach jest również druga linia kolejowa łącząca Hanoi z prowincją Lang Son, graniczącą z chińskim regionem autonomicznym Guangxi, ale ten projekt nie został jeszcze zaakceptowany przez parlament Wietnamu.

19 lutego: Chiny sprzeciwiają się rozbudowie przez Wietnam sztucznej wyspy na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych poinformował podczas konferencji prasowej, że rząd w Pekinie sprzeciwia się rozbudowie przez Wietnam infrastruktury na rafie Barque Canada w archipelagu Spratly, nad którą kontrolę przejęto w latach 80-tych XX wieku. Podkreślił jednocześnie, iż Chiny od zawsze sprzeciwiają się „nielegalnej okupacji” wysp oraz raf. Od 2022 r. Wietnam zintensyfikował swoje działania zmierzające do rozbudowy sztucznych wysp zwiększając ich powierzchnię 10-krotnie.

19 lutego: pierwsza grupa turystów z państw członkowskich ASEAN przyjechała do chińskiej prowincji Yunnan w ramach złagodzonych przepisów wizowych. Grupa 15 turystów z Tajlandii i Laosu przyjechała pociągiem linii kolejowej Laos-Chiny na dworzec Xishuangbanna w prowincji Yunnan na mocy przepisów pozwalających na pobyt turystyczny bez konieczności wyrobienia wizy do 6 dni. Nowe regulacje zaczęły obowiązywać od 10 lutego bieżącego roku i mają na celu zwiększenie ruchu turystycznego w południowo-zachodnich Chinach.

21 lutego: na Filipinach zatrzymano 137 obywateli Chin podejrzewanych o oszustwa. Krajowa komisja ds. zwalczania przestępczości zorganizowanej poinformowała o zatrzymaniu ponad 450 osób w ramach kontroli chińskiego operatora gier hazardowych w Manili. Wśród zatrzymanych znalazło się 137 obywateli Chin z czego pięciu uznano za liderów zorganizowanej grupy przestępczej, którym grożą zarzuty handlu ludźmi.

21 lutego: Wietnam wprowadzi tymczasowe cła antydumpingowe na chińską stal. Od 7 marca bieżącego roku przez okres 120 dni w Wietnamie będą obowiązywać cła na stal walcowaną sprowadzaną z Chin. Takie firmy jak Baoshan Iron & Steel oraz Maanshan Iron & Steel zostaną objęte cłami wynoszącymi 27,83%, natomiast na Guangxi Liuzhou Iron i Steel Group nałożone zostaną cła w wysokości 19,38%. Wszystko wskazuje na to, że jest to efekt śledztwa wszczętego w lipcu ubiegłego roku w związku ze skargami wietnamskich producentów. Przez dziewięć pierwszych miesięcy ubiegłego roku Wietnam zakupił 8,8 mln ton stali walcowanej, przy czym 72% importu pochodziło z Chin.

27 lutego: Tajlandia deportowała 40 Ujgurów do Chin. Pomimo apeli ze strony ekspertów ONZ ds. praw człowieka rząd Tajlandii podjął decyzję o odesłaniu 40 Ujgurów do Chin. Deportowane osoby wchodziły w skład grupy ponad 300 Ujgurów, którzy uciekli z Chin i zostali aresztowani w 2014 r. Część z nich została wcześniej odesłana do Turcji oraz Chin. Rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych poinformował, że repatriacja została przeprowadzona zgodnie z porządkiem prawnym obu państw. Pekin jest oskarżany o powszechne nadużycia oraz łamanie praw człowieka wobec muzułmańskiej mniejszości etnicznej zamieszkującej obszar regionu autonomicznego Xinjiang.

KOMENTARZ

Deportacja co najmniej 40 Ujgurów z Tajlandii do Chin wbrew globalnym apelom o ochronę przedstawicieli tej grupy etnicznej, która jest w Chinach prześladowana, spotkała się z krytyką społeczności międzynarodowej. Decyzja Bangkoku może przyczynić się do strat wizerunkowych Tajlandii, a także rzucić cień na przestrzeganie praw człowieka w Azji Południowo-Wschodniej.

Ujgurzy są muzułmańską mniejszością etniczną zamieszkującą region autonomiczny Xinjiang. Od wielu lat doświadczają represji ze strony chińskiego rządu za sprawą systemu masowych obozów internowania, przymusowej pracy oraz kampanii sinizacji, co ma na celu wyniszczenie ujgurskiej tożsamości kulturowej. Liczne raporty organizacji międzynarodowych, takich jak Human Rights Watch czy ONZ, podkreślają, że powracający do Chin Ujgurzy są narażeni na tortury oraz bezterminowe przetrzymywanie bez procesu. Deportacja tych osób do państwa, w którym czeka ich niemal pewna represja, stanowi rażące pogwałcenie praw człowieka.

Decyzja Tajlandii spotkała się z ostrą reakcją międzynarodową. Stany Zjednoczone zdecydowanie potępiły działania Bangkoku, a sekretarz stanu Marco Rubio wyraził głębokie zaniepokojenie uległością Tajlandii wobec Pekinu. Premier Paetongtarn Shinawatra, która pierwotnie deklarowała przestrzeganie standardów praw człowieka, poprzez podjętą decyzję straciła znaczącą część swojego kapitału politycznego. Konsekwencje tej sytuacji mogą wpłynąć na relacje Tajlandii z Zachodem, szczególnie w kontekście współpracy gospodarczej oraz wojskowej z USA.

Należy również zwrócić uwagę na sposób, w jaki przeprowadzono deportację. Wywiezienie Ujgurów z ośrodka imigracyjnego w nocy, zastosowanie czarnych osłon na okna pojazdów oraz ukrywanie szczegółów lotu do ostatniej chwili wskazują na świadome działanie tajskich władz w celu uniknięcia nadzoru społeczności międzynarodowej. Tego rodzaju procedury podważają transparentność działań Bangkoku oraz sugerują, że władze Tajlandii zdawały sobie sprawę z kontrowersyjnego charakteru tej operacji.

Analizując szerszy kontekst polityczny, można zauważyć, że decyzja Tajlandii wpisuje się w trend wzrastającej dominacji Chin w regionie Azji Południowo-Wschodniej. Chiny, jako kluczowy partner handlowy Tajlandii, od lat wzmacniają swoje polityczne i gospodarcze wpływy, forsując własne interesy w relacjach dwustronnych. Fakt, że Tajlandia podjęła tak radykalną decyzję pomimo jednoznacznych ostrzeżeń ze strony ONZ oraz organizacji praw człowieka, sugeruje możliwość istnienia zakulisowych ustaleń o charakterze ekonomicznym lub politycznym.

W obliczu tej sytuacji Tajlandia będzie musiała zmierzyć się z poważnymi konsekwencjami swojej decyzji. Jej reputacja jako państwa przestrzegającego międzynarodowych standardów praw człowieka została poważnie nadszarpnięta. Społeczność międzynarodowa powinna kontynuować naciski na Bangkok, aby zapobiec podobnym przypadkom w przyszłości oraz zagwarantować bezpieczeństwo uchodźcom poszukującym azylu.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

4 lutego: Filipiny i Stany Zjednoczone przeprowadziły pierwszy dwustronny patrol lotniczy nad Morzem Południowochińskim w 2025 r. Filipińskie siły powietrzne poinformowały o realizacji dwustronnych ćwiczeń z amerykańskimi siłami powietrznymi nad spornym obszarem Morza Południowochińskiego w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin, w tym nad płycizną Scarborough. Po stronie filipińskiej w patrolu wzięły udział dwa myśliwce FA-50, natomiast Stany Zjednoczone zaangażowały dwa bombowce B-1. Oprócz wspólnego patrolu przeprowadzone zostały ćwiczenia z zakresu przechwytywania samolotów.

5 lutego: siły zbrojne Stanów Zjednoczonych, Filipin, Australii i Japonii przeprowadziły wspólne ćwiczenia (Multilateral Maritime Cooperative Activity, MMCA). W manewrach zorganizowanych w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin na Morzu Południowochińskim wzięły udział marynarki wojenne oraz siły powietrzne wszystkich czterech państw w celu zacieśnienia współpracy oraz podnoszenia zdolności z zakresu interoperacyjności. Inicjatywa

miała również na celu podkreślenie wspólnego zobowiązania do przestrzegania prawa do wolności żeglugi i przelotu, innych zgodnych z prawem sposobów korzystania z morza i międzynarodowej przestrzeni powietrznej, a także poszanowania prawa międzynarodowego.

5 lutego: Indonezja i Malezja sprzeciwiły się planom prezydenta USA wobec Strefy Gazy. Ministerstwo spraw zagranicznych opublikowało specjalne oświadczenie w sprawie propozycji Donalda Trumpa, aby Stany Zjednoczone przejęły kontrolę nad Strefą Gazy i wysiedliły mieszkających tam Palestyńczyków w celu likwidacji Hamasu oraz odbudowy tego regionu, przekształcając go w „Riwierę Bliskiego Wschodu”. Indonezyjski rząd „zdecydowanie odrzucił” plany amerykańskiego prezydenta i wyraził sprzeciw wobec wszelkim próbom przymusowego przesiedlenia Palestyńczyków ze Strefy Gazy. Według rządu w Dżakarcie jedynym sposobem na osiągnięcie trwałego pokoju na Bliskim Wschodzie jest zajęcie się „nielegalną i długotrwałą okupacją palestyńskiego terytorium przez Izrael”. Do sprawy odniosło się również ministerstwo spraw zagranicznych Malezji, które podkreśliło, że każda propozycja przymusowego przesiedlenia Palestyńczyków stanowi czystkę etniczną oraz pogwałcenie prawa międzynarodowego. Malezja stanowczo sprzeciwiła się propozycji prezydenta Trumpa, a także wyraziła swoje pełne poparcie dla rozwiązania dwupaństwowego, gwarantującego przywrócenie pokoju i stabilności w regionie.

6 lutego: współpraca Indonezji z USA w zakresie ochrony zdrowia została wstrzymana. Amerykańskie wsparcie za pośrednictwem Agencji Stanów Zjednoczonych ds. Rozwoju Międzynarodowego (US Agency for International Development, USAID) dla Indonezji zostało wstrzymane, co może utrudnić przeciwdziałanie rozwojowi takich chorób jak HIV oraz gruźlica. Według danych amerykańskiej ambasady w Dżakarcie z listopada ubiegłego roku od 2020 r. USAID zainwestowało w Indonezji 800 mln USD. Ograniczenie pomocy wiąże się z planami administracji Donalda Trumpa polegającymi na połączeniu USAID z Departamentem Stanu USA, co ma ograniczyć liczbę pracowników i przynieść oszczędności potrzebne do realizacji polityki nowego prezydenta. Minister zdrowia Indonezji Budi Gunadi Sadikin uspokaja jednak, że decyzja w sprawie pomocy z USAID jest tymczasowa. Ponadto zdecydowana większość elków jest dostarczana przez Światowy Fundusz na rzecz Walki z AIDS, Gruźlicą i Malaria, którego również największym darczyńcą są Stany Zjednoczone.

8 lutego: Stany Zjednoczone wstrzymały wsparcie finansowe dla wietnamskich organizacji zajmujących się rozbrajaniem min w prowincji Quảng Trị. Trzy pozarządowe organizacje (MAG, NPA/RENEW, Peace Trees Vietnam) działające na rzecz likwidacji pól minowych wstrzymały swoje działania z uwagi na zawieszenie amerykańskiego wsparcia finansowego. Zawieszenie

finansowania zaczęło obowiązywać od 24 stycznia bieżącego roku, a decyzja w sprawie dalszych działań ma być podjęta w ciągu 90 dni. Dzięki dotychczasowemu wsparciu ze strony Stanów Zjednoczonych rozbrojono ponad 830 tys. min i innych materiałów wybuchowych na obszarze 37 tys. hektarów.

11 lutego: premier Tajlandii zleciła przeprowadzenie badań nad wpływem amerykańskiej polityki handlowej na krajowy eksport. Paetongtarn Shinawatra podjęła decyzję o przeprowadzenie audytu w obawie przed kolejnymi krokami, które mogą zostać podjęte przez administrację Donalda Trumpa. Zgodnie z danymi ministerstwa handlu w 2024 r. Tajlandia odnotowała nadwyżkę w wymianie handlowej z USA w wysokości 35,4 mld USD. Stany Zjednoczone były jednocześnie największym rynkiem eksportowym Tajlandii w ubiegłym roku, odpowiadając za 18,3% całkowitego eksportu o wartości 54,96 mld USD. Rząd w Bangkoku obawia się amerykańskich ceł, które mogą uderzyć w sektor rolny oraz przemysł elektroniczny. Dlatego specjalna grupa robocza ma przygotować strategię, która pozwoli na uniknięcie negatywnych skutków zmian amerykańskiej polityki. Tajlandia będzie dążyć do zmniejszenia amerykańskiego deficytu handlowego poprzez zwiększenie importu etanu z USA w drugim kwartale bieżącego roku.

12 lutego: Filipiny przeprowadziły drugie ćwiczenia w ramach wielostronnej działalności kooperacyjnej w obszarze morskim (Multilateral Maritime Cooperative Activity, MMCA) w ciągu tygodnia. Dowódca filipińskich sił zbrojnych generał Romeo Brawner Jr poinformował o przeprowadzeniu drugich ćwiczeń MMCA w ciągu tygodnia i siódmej odsłony od czasu zainicjowania tej formuły współpracy w kwietniu 2024 r. Tym razem w inicjatywie wzięły udział siły zbrojne (marynarka wojenna oraz siły powietrzne) ze stanów Zjednoczonych i Kanady. Głównym celem MMCA było wzmocnienie współpracy oraz interoperacyjności, a także demonstracja zbiorowego zaangażowania na rzecz wolnego i otwartego regionu Indo-Pacyfiku. Warto zaznaczyć, że generał Brawner wyraził zainteresowanie przeprowadzeniem podobnych aktywności z innymi państwami, takimi jak Francja, Wielka Brytania oraz Włochy. W dotychczasowych siedmiu edycjach brały udział Filipiny, Stany Zjednoczone, Japonia, Australia, Kanada oraz Nowa Zelandia. We wszystkich MMCA brały udział siły zbrojne z Filipin oraz USA, następnie w pięciu odsłonach uczestniczyły japońskie siły samoobrony, w czterech australijskie siły zbrojne, w trzech kanadyjskie i tylko w jednej edycji z września 2024 r. uczestniczyły siły zbrojne z Nowej Zelandii.

13 lutego: Apple rozważa produkcję telefonów iPhone w Indonezji. Amerykański gigant technologiczny prowadzi rozmowy ze swoimi dostawcami na temat potencjalnej produkcji iPhone'ów w Indonezji, co stanowiłoby spełnienie warunków rządu w Dżakarcie, który zakazał sprzedaży najnowszego modelu

smartfona (iPhone 16) tej firmy w kraju. Zgodnie z przepisami, na które powołuje się indonezyjski rząd co najmniej 40% komponentów telefonu powinno być produkowane lokalnie. Ten zabieg ma na celu zmuszenie zagranicznych przedsiębiorstw do inwestycji w Indonezji, które zagwarantują dostęp do nowych technologii i zagwarantują nowe miejsca pracy. Warto dodać, że Apple nie jest jedyną amerykańską firmą, która dotknęły tego rodzaju restrykcje. Z tych samych powodów nie udzielono zgody na sprzedaż najnowszego modelu telefonu firmy Google – Pixel. Indonezja jest czwartym pod względem liczby ludności państwem na świecie, co daje rządowi w Dżakarcie silną pozycję negocjacyjną oraz możliwość wywierania presji w celu wymuszenia ustępstw. Biorąc pod uwagę rozmiar indonezyjskiego rynku firma Apple nie może sobie pozwolić na wykluczenie. Według ostatnich danych największy udział w rynku smartfonów w Indonezji posiada chińska firma Oppo (19,4%), a na drugim miejscu plasuje się południowokoreański Samsung (17,95%). Pozostałe miejsca zajmują kolejne dwie chińskie przedsiębiorstwa Xiaomi (15,53%) oraz Vivo (14,52%). Tymczasem udział Apple spadł do 7,3%. Dominacja chińskich firm jest między innymi wynikiem dostosowania się do indonezyjskich przepisów poprzez inwestycje w lokalne zakłady produkcyjne.

14 lutego: Wietnam zapowiedział zwiększenie importu produktów rolnych ze Stanów Zjednoczonych. Minister do spraw handlu Nguyen Hong Dien poinformował amerykańskiego ambasadora w Wietnamie Marca Knappera o gotowości zwiększenia importu produktów rolnych. Wszystko wskazuje na to, że rząd w Hanoi będzie dążył do zmniejszenia swojej nadwyżki handlowej z USA, która osiągnęła w ubiegłym roku rekordową wartość 123,5 mld USD. Amerykański eksport produktów rolnych w 2024 r. odpowiadał za 25% łącznego eksportu, a jego wartość wyniosła 3,4 mld USD. Wietnam importuje głównie bawełnę, soję oraz orzechy drzewne. Rząd w Hanoi rozważa także inne możliwości zmniejszenia nadwyżki poprzez zakup skroplonego gazu ziemnego, samolotów pasażerskich Boeing 737 MAX przez linię lotniczą VietJet oraz wojskowych samolotów transportowych Lockheed Martin C-130 Hercules.

14 lutego: Sekretarz Stanu USA spotkał się z ministrem spraw zagranicznych Filipin na marginesie monachijskiej konferencji bezpieczeństwa. Marco Rubio w rozmowie z Enrique A. Manalo zapewnił o pełnym zaangażowaniu USA w rozwój sojuszu dwustronnego, zwłaszcza w kontekście destabilizujących działań Chin na Morzu Południowochińskim. Przedstawiciele obu państw omówili również zagadnienia związane z pogłębieniem współpracy gospodarczej, infrastrukturalnej, technologicznej, energetycznej oraz teleinformatycznej.

18 lutego: Wietnam planuje przyjąć przepisy umożliwiające firmie Starlink, świadczenie usług internetowych. Nowe przepisy umożliwią działalność

firmie należącej do Elona Muska w Wietnamie. Starlink wstrzymał swoje próby wejścia na wietnamski rynek pod koniec 2023 r., kiedy rząd w Hanoi odmówił zniesienia zakazu zagranicznej kontroli nad dostawcami Internetu satelitarnego. Decyzja ta stanowi istotną zmianę w polityce kraju i może być postrzegana jako gest w stronę SpaceX w kontekście obaw związanych z ewentualnymi cłami ze strony administracji USA. Nowe regulacje mają obowiązywać do końca 2030 roku i wymagają zatwierdzenia przez premiera. Wejście Starlink'a na rynek wietnamski może przyczynić się do zmniejszenia nadwyżki handlowej Wietnamu względem Stanów Zjednoczonych.

19 lutego: Tajlandia zamierza zwiększyć import produktów rolnych ze Stanów Zjednoczonych w celu zmniejszenia nadwyżki handlowej. Rząd w Bangkoku planuje importować produkty rolne o wartości 2,8 mld USD rocznie z USA, aby zmniejszyć nadwyżkę handlową w wysokości 35 mld USD i uniknąć nałożenia cła na tajski eksport. Tajskie Stowarzyszenie Młynów Paszowych (Thai Feed Mill Association) rozpoczęło rozmowy z rządem na temat złagodzenia przepisów, żeby amerykańskie pasze (takie jak śruta sojowa oraz kukurydza) były bardziej konkurencyjne. Na chwilę obecną Tajlandia importuje najwięcej śruty sojowej z Brazylii, przy czym zaledwie 1% importu pochodzi z USA. Z kolei kukurydza jest głównie sprowadzana z państw Azji Południowo-Wschodniej, a pszenica z Europy. O skali obaw Bangkoku związanych z nałożeniem dodatkowych taryf celnych przez Waszyngton może również świadczyć fakt, że Tajlandia zobowiązała się dodatkowo do zwiększenia importu etanu ze Stanów Zjednoczonych.

19 lutego: siły zbrojne Stanów Zjednoczonych, Francji i Japonii przeprowadziły ćwiczenia Pacific Steller 2025 na Morzu Filipińskim oraz Celebes. Manewry obejmowały zaawansowane operacje, takie jak zwalczanie okrętów podwodnych, obrona powietrzna oraz ćwiczenia z zakresu tankowania na morzu. Warto zauważyć, że te działania spotkały się z krytyką ze strony Chin, które postrzegają je jako zagrożenie dla własnych interesów w regionie. Pekin oskarżył Filipiny o współpracę z państwami spoza regionu w celu destabilizacji sytuacji na Morzu Południowochińskim.

20 lutego: ASEAN planuje zorganizować szczyt ze Stanami Zjednoczonymi w sprawie planów wprowadzenia nowych taryf celnych. Minister spraw zagranicznych Malezji, czyli państwa sprawujące tegoroczne przewodnictwo w ASEAN, poinformował o planach zorganizowania szczytu ASEAN-USA, podczas którego państwa Azji Południowo-Wschodniej przedstawią swoje stanowisko w sprawie amerykańskich taryf celnych. Mohamad Hasan zaznaczył, że administracja Donalda Trumpa zamierza wprowadzić cła w wysokości około 25% na import samochodów, półprzewodników i produktów farmaceutycznych.

Malezja obawia się w szczególności wyższych ceł na elektronikę, która stanowi około 60% eksportu do Stanów Zjednoczonych.

24 lutego: Stany Zjednoczone wstrzymały się od zamrożenia pomocy wojskowej dla Filipin. Ministerstwo spraw zagranicznych Filipin poinformowało, że Waszyngton wyłączył środki finansowe na rzecz wsparcia rozwoju Filipin w obszarze bezpieczeństwa ze swojego globalnego programu zamrażania pomocy zagranicznej. Decyzja dotyczy grantu w wysokości 500 mln USD, który został ogłoszony przez poprzednią administrację. Według nieoficjalnych źródeł Filipiny mają w ten sposób otrzymać pozostałe środki w wysokości około 336 mln USD.

25 lutego: Indonezja i Apple osiągnęli porozumienie w sprawie zniesienia zakazu sprzedaży iPhone'a 16. Apple i rząd Indonezji osiągnęli porozumienie, które zakończy pięciomiesięczny zakaz sprzedaży iPhone'a 16 w tym kraju. Amerykańska firma ma zainwestować łącznie 1 mld USD w Indonezji. Zakaz ten został wprowadzony w październiku 2024 r. z powodu niespełnienia przez amerykańskiego giganta technologicznego wymogów dotyczących lokalnej zawartości produkcyjnej, które wymagają, aby co najmniej 40% komponentów urządzeń sprzedawanych w Indonezji zawierało komponenty produkowane w kraju. W ramach nowego porozumienia Apple zobowiązało się do zainwestowania około 320 mln USD w indonezyjski sektor technologiczny. Planowane inwestycje obejmują 150 mln USD na produkcję urządzeń AirTag przez Luxshare (dostawca Apple) oraz budowę fabryki produkującej materiały siatkowe do słuchawek AirPods Max. Dodatkowo, Apple przeznaczy 10 mln USD na edukację i szkolenia, a także 160 mln USD na innowacje, w tym na centrum badawczo-rozwojowe.

26 lutego: Kambodża zaproponowała wznowienie wspólnych ćwiczeń wojskowych ze Stanami Zjednoczonymi. Dowódca kambodżańskich sił zbrojnych generał Vong Pisen zaproponował w rozmowie z dowódcą amerykańskiej armii na Pacyfiku Ronalдем Clarkiem wznowienie ćwiczeń Angkor Sentinel, które zostały wstrzymane w 2017 r. Wszystko wskazuje na to, że nowy rząd premiera Hun Maneta może chcieć uniezależnić się od nadmiernego wpływu Pekinu i zyskać większą swobodę manewru na arenie międzynarodowej. Relacje Kambodży z Chinami, choć korzystne pod względem gospodarczym i militarnym, spotkały się z rosnącym niepokojem w regionie i na Zachodzie. Wznowienie współpracy z USA może pomóc Phnom Penh poprawić swój wizerunek oraz uniknąć nadmiernego uzależnienia od jednego mocarstwa. Oprócz tego nowa administracja może być bardziej skłonna do pragmatycznego podejścia wobec Kambodży. Polityka zagraniczna Donalda Trumpa charakteryzuje się przywiązywaniem mniejszej uwagi do demokracji i praw człowieka, co może sprzyjać odbudowie relacji. Hun Manet najprawdopodobniej

dostrzega okazję do nawiązania bliższych stosunków z USA na warunkach, które nie zagrożą politycznej dominacji Kambodżańskiej Partii Ludowej. Warto również zauważyć, że ponowne otwarcie na współpracę wojskową z USA może być częścią szerszej strategii Kambodży na rzecz wzmocnienia swojego potencjału obronnego oraz udziału w międzynarodowych misjach pokojowych. Najwidoczniej jest to odpowiedź na napięcia w regionie Indo-Pacyfiku, gdzie coraz wyraźniejsza staje się rywalizacja amerykańsko-chińska. Wydaje się, iż Kambodża szuka nowej równowagi, aby uniknąć utrwalenia swojego wizerunku jako państwa znajdującego się głęboko w chińskiej strefie wpływów.

KOMENTARZ

Transakcyjne podejście administracji Donalda Trumpa do kwestii handlu i bezpieczeństwa znacząco oddziałuje na globalne procesy gospodarcze. Na chwilę obecną Azja Południowo-Wschodnia uniknęła bezpośrednich działań protekcyjnych, ale szeroki wachlarz pozabiznesowych kwestii wprowadzanych do polityki handlowej przez Waszyngton sugeruje, że raczej prędzej niż później region ten będzie musiał zmierzyć się z działaniami prowadzącymi do zmniejszenia amerykańskiego deficytu handlowego, który wyniósł w 2024 r. ponad 233 mld USD.

Administracja Trumpa wykorzystuje taryfy celne jako instrument negocjacyjny nie tylko w odniesieniu do polityki handlowej, ale również jako narzędzie nacisku w innych obszarach, takich jak bezpieczeństwo narodowe czy polityka imigracyjna. W pierwszej kolejności działania te dotknęły Meksyk, Kanadę i Chiny, jednak ich zasięg stopniowo się rozszerza. W przypadku Azji Południowo-Wschodniej na celowniku znajdują się przede wszystkim kraje z dużymi nadwyżkami handlowymi w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi, takie jak Wietnam, Tajlandia, Malezja i Indonezja.

Spośród wszystkich państw członkowskich Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) to Wietnam jest szczególnie narażony na restrykcje, ponieważ nadwyżka handlowa z USA wzrosła w ubiegłym roku o 20%, osiągając wartość 123,5 mld USD, czyli ponad połowę łącznej nadwyżki całego stowarzyszenia. Mało tego, większą nadwyżkę handlową w 2024 r. odnotowały tylko Chiny, Unia Europejska oraz Meksyk. Biorąc pod uwagę fakt, że Donald Trump traktuje deficyt handlowy jako skutek nieuczciwej polityki gospodarczej partnerów, rząd w Hanoi spodziewa się, że w najbliższym czasie mogą zostać

wprowadzone taryfy celne, które uderzą w wietnamski eksport. Warto przy tym zauważyć, iż średnia stawka celna w Wietnamie wynosi 9,4%, podczas gdy w USA jest to 3,3%. W związku z tym już teraz Hanoi sygnalizuje wdrożenie działań zmierzających do zmniejszenia amerykańskiego deficytu w dwustronnej wymianie handlowej. Minister do spraw handlu Nguyen Hong Dien poinformował ambasadora USA w Wietnamie Marca Knappera o gotowości otwarcia rynku oraz zwiększenia importu produktów rolnych. Amerykański eksport produktów rolnych do Wietnamu – głównie bawełny, soi i orzechów – stanowił w ubiegłym roku 1/4 łącznego eksportu, a jego wartość wyniosła 3,4 mld USD. Hanoi pracuje jednocześnie nad innymi rozwiązaniami, o czym świadczą doniesienia o planach zwiększenia zakupu amerykańskiego skroplonego gazu ziemnego (LNG). Wietnam rozpoczął import LNG ze Stanów Zjednoczonych dwa lata temu, a w 2024 r. sprowadzono 330 tys. ton gazu.

Wietnam nie jest jedynym państwem z Azji Południowo-Wschodniej, które obawia się zaostżenia przez Waszyngton polityki celnej. Premier Tajlandii Paetongtarn Shinawatra zleciła przeprowadzenie badań dotyczących potencjalnego wpływu zmian w amerykańskiej polityce handlowej na krajowy eksport, co jest związane z nadwyżką handlową w wysokości 45,6 mld USD. Stany Zjednoczone były w 2024 r. największym rynkiem eksportowym Tajlandii, na który trafiło 18,3% wszystkich eksportowanych towarów o wartości 54,96 mld USD. Rząd w Bangkoku również zapowiedział przedsięwzięcie działań zmierzających do zmniejszenia amerykańskiego deficytu handlowego, dlatego w drugim kwartale bieżącego roku Tajlandia chce zwiększyć import etanu z USA. Dodatkowo – podobnie jak w przypadku Wietnamu – planowane jest zwiększenie importu amerykańskich produktów rolnych, takich jak śruta sojowa oraz kukurydza.

Polityka celna Waszyngtonu nie jest jedyną kwestią, która może doprowadzić do nadszarpnięcia wizerunku oraz osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych w Azji Południowo-Wschodniej. Duże kontrowersje wywołał plan Donalda Trumpa dotyczący sytuacji na Bliskim Wschodzie, zgodnie z którym Stany Zjednoczone powinny przejąć kontrolę nad Strefą Gazy, a mieszkający tam Palestyńczycy powinni zostać relokowani w celu likwidacji Hamasu oraz odbudowy tego regionu, przekształcając go w „Riwierę Bliskiego Wschodu”. Propozycja prezydenta USA spotkała się ze sprzeciwem Malezji oraz Indonezji. Indonezyjski rząd „zdecydowanie odrzucił” plany Donalda Trumpa i wyraził sprzeciw wobec wszelkim próbom przymusowego przesiedlenia Palestyńczyków ze Strefy Gazy. Do sprawy odniosło się również ministerstwo spraw zagranicznych Malezji, które podkreśliło, że każda propozycja przymusowego przesiedlenia Palestyńczyków stanowi czystkę etniczną oraz pogwałcenie prawa międzynarodowego. Tego rodzaju propozycje płynące z Białego Domu z pewnością skonsolidują

antyamerykańskie nastroje w państwach członkowskich ASEAN zdominowanych przez społeczność muzułmańską, takich jak Indonezja, Malezja i Brunei. Co więcej, najbardziej skorzysta na tym Pekin, ponieważ chińskie ministerstwo spraw zagranicznych również sprzeciwiło się przymusowej relokacji ludności ze Strefy Gazy, podkreślając, iż to Palestyńczycy powinni sprawować władzę na terytorium Palestyny.

Dodatkowym czynnikiem osłabiającym pozycję USA w Azji Południowo-Wschodniej jest decyzja o likwidacji Agencji Stanów Zjednoczonych ds. Rozwoju Międzynarodowego (US Agency for International Development, USAID). Działalność USAID odgrywała ważną rolę we wzmacnianiu amerykańskiego soft power w regionie poprzez realizację różnego rodzaju projektów pomocowych. Agencja dostarczała pomoc techniczną sektorowym grupom roboczym ASEAN oraz Sekretariatowi ASEAN, wspierając regionalną współpracę w obszarach takich jak prawa człowieka, ochrona zdrowia, przestępczość transnarodowa, zarządzanie kryzysowe oraz ułatwienia w handlu. Indonezja już poinformowała o wstrzymaniu wsparcia finansowego przez USAID, co może utrudnić przeciwdziałanie rozwojowi takich chorób jak HIV oraz gruźlica. Według danych amerykańskiej ambasady w Dżakarcie z listopada ubiegłego roku od 2020 r. USAID zainwestowało w Indonezji 800 mln USD. Z kolei w przypadku Wietnamu amerykański rząd zawiesił pomoc finansową dla operacji oczyszczania pól minowych w prowincji Quảng Bình. USAID realizowało w Wietnamie szereg różnych programów poczynając od rozbijania materiałów wybuchowych, opiekę zdrowotną, edukację, zmiany klimatyczne i gospodarkę cyfrową z rocznym budżetem na poziomie 150 mln USD. Spadek zaangażowania USA w tej sferze przyczyni się do osłabienia amerykańskich wpływów i może doprowadzić do powstania strategicznej próżni w regionie, która może zostać wypełniona przez inne państwa, takie jak Chiny.

Według ubiegłorocznych badań opinii publicznej przeprowadzonych wśród przedstawicieli państw Azji Południowo-Wschodniej przez singapurski ośrodek badawczy ISEAS-Yusof Ishak Institute, Chiny (50,5%) uzyskały nieznaczną przewagę nad Stanami Zjednoczonymi (49,5%) w przypadku konieczności opowiedzenia się państw członkowskich ASEAN po jednej ze stron w chińsko-amerykańskiej rywalizacji. Wtedy największy wpływ na spadek poparcia dla USA miało poparcie Waszyngtonu dla izraelskiej ofensywy w Strefie Gazy. Biorąc pod uwagę ostatnie decyzje administracji Donalda Trumpa można się spodziewać, że w tegorocznych badaniach przeprowadzonych przez ISEAS Chiny umocnią swoją pozycję kosztem Stanów Zjednoczonych, zwłaszcza w państwach muzułmańskich.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

